

УДК 355.02(477)

ВХОДЖЕННЯ ОПК УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВИЙ ПРОСТІР

Горбулін Володимир Павлович,
доктор технічних наук, професор
Шеховцов Володимир Степанович,
доктор технічних наук
Шевцов Анатолій Іванович,
доктор технічних наук, професор

Показано складність забезпечення умов, за яких вітчизняні оборонні підприємства зможуть проводити поглиблене військово-технічне співробітництво (ВТС) з провідними компаніями США та ЄС. Наголошено на низькій ефективності ВТС із країнами Заходу в попередні роки. Акцентовано увагу на поглибленні кризи в ОПК внаслідок припинення співробітництва з Росією та повільного розгортання ВТС із західними країнами. Показано, що європейську інтеграцію ОПК доцільно починати з колишніх країн соціалістичного табору – членів ЄС і НАТО. Першою країною – кандидатом на поглиблене ВТС з Україною запропоновано Польщу. Наголошено на певній спорідненості польської оборонної промисловості й вітчизняного ОПК. Сформульовано основні напрями співробітництва та пропозиції, реалізація яких пришвидшить поглиблення ВТС України з Польщею.

Ключові слова: військово-технічне співробітництво, оборонно-промисловий європейський простір, колишні країни соціалістичного табору.

Підписання Угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі України з ЄС і збройний конфлікт на сході України зумовлюють необхідність концентрувати зусилля ОПК України на своєчасному забезпеченні військових у зоні АТО озброєнням і військовою технікою (ОВТ) та пришвидшувати інтеграцію оборонно-промислового комплексу в європейський оборонно-промисловий сектор з метою виробництва більш досконалих ОВТ. Вирішення цих двох основних завдань пов'язано з подоланням низки проблемних питань: обмаль часу на розроблення та поставку ОВТ, застарілість більшості існуючих вітчизняних озброєнь, дефіцит бюджетних коштів для спільного виробництва ОВТ із західними країнами; обмеження, пов'язані з допусками інших країн у компанії США та ЄС для виробництва ОВТ. До чинників, дія яких негативно впливає на входження оборонних підприємств

України в європейський оборонно-промисловий простір, слід також додати особливості вітчизняного ОПК, галузі якого мають значні диспропорції в їх сегментах, і державну форму власності більшості організацій і підприємств.

Водночас до складу ОПК входить група сучасних технологічно розвинених галузей, таких як ракетно-космічна, авіабудівна, бронетанкова, авіаційного двигунобудування, морського газотурбобудування; розроблення та виробництва бортових систем управління, високоточних засобів управління, радіолокаційних і радіотехнічних систем, окремих унікальних комплектуючих ОВТ, які успішно конкурують на світовому ринку озброєння і військової техніки та комерційному ринку запуску космічних апаратів. До структури оборонної промисловості також входять виробничі та ремонтні підприємства, НДІ, КБ, що мають певні (іноді унікальні) проекту-

вальні, технологічні або виробничі можливості, але стабільність роботи яких є менш надійною і критично залежить від експортних замовлень, на обсяги яких негативно впливає економічна та політична кон'юнктура на ринку ОВТ.

Більшість цих галузей і зазначених організацій та підприємств мають сучасний менеджмент, розгалужену мережу реальних і потенційних замовників та контрагентів, спроможність щодо забезпечення певної гнучкості за рахунок диверсифікації замовників і переорієнтації на виробництво цивільної продукції.

Досвід співпраці ОПК України з країнами ЄС

Досвід співпраці ОПК України з країнами ЄС має певною мірою неоднозначний характер. Можна згадати нереалізований проект зі спільного створення військово-транспортного літака АН-70, від якого європейська сторона зрештою відмовилася, нереалізований українсько-французько-чеський проект модернізації танка Т-72 для третіх країн тощо.

З-поміж успішно реалізованих проектів можна назвати створення ДП «КБ «Південне» та «Південмашзаводом» спільно з американською компанією *Orbital Sciences Corporation* ракети-носія «Антарес», маршового двигуна для четвертого ступеня європейської ракети «Вега».

Поміж українських підприємств, які успішно працюють з європейськими компаніями у сфері створення систем прицілювання, наведення й управління вогнем для бронетанкової техніки та бойових вертольотів, можна назвати НВК «Фотоприбор». Заслужують на увагу проекти створення систем захисту бронетехніки, підготовки та освоєння серійного виробництва двомоторного вертольота, ліцензованого в Польщі.

Плідно працює з Польщею НВФ «Адрон». Свого часу польською стороною було порушено питання про встановлення станцій «Адрон» КТ-01АБ на польських вертольотах сімейства W-3. Сьогодні ці роботи тривають у плановому порядку. Вертольоти цього сімейства активно використовуються Збройними силами не лише на польській території. Проведено переговори щодо встановлення систем захисту на вертольотах AW-149, які вже випускаються на території Польщі. Вертольотами цього типу (70 машин) планується укомплектувати Збройні сили Польщі.

ДП «Антонов» також має значний досвід співпраці з Польщею. Свого часу в Польщі було випущено 10 000 літаків Ан-2. Згодом на підприємстві *PZL Mielec* було випущено 300 машин типу Ан-28. Паралельно ДП «Антонов» протягом тривалого часу здійснює обслуговування та супроводження літаків сімейства Ан-26. Важливим є те, що цей літак отримав європейський сертифікат *EASA*.

Слід згадати також реалізацію всесвітньо відомого міжнародного проекту «Морський старт» за участю ДП «КБ «Південне», «Південмашзаво-

ду», американської компанії «Боїнг», норвезької *Kvaerner* та російської РКК «Енергія».

Україна та ЄС підписали угоду про співпрацю в межах проекту європейської глобальної навігаційної супутникової системи *EGNOS/Galileo*, яка була ратифікована Україною у 2007 році, ЄС – восени 2013 року.

Важливою подією стало підписання Державним космічним агентством України та Національним інститутом аерокосмічних технологій Іспанії рамкової угоди про співробітництво в космічній сфері за такими напрямками: пускові послуги, ракети-носії, космічні апарати, дистанційне зондування Землі, наукові дослідження.

Особливості оборонної промисловості ЄС і США

Оборонна промисловість ЄС сконцентрована здебільшого у п'яти країнах Євросоюзу: Німеччині, Франції, Італії, Швеції та Великій Британії. В інших країнах розташовані компанії, які виробляють комплектуючі, вузли, системи та допоміжне обладнання.

Основними оборонно-промисловими компаніями ЄС є аерокосмічна корпорація *EADS*, *BAE Systems* з розроблення озброєнь, систем в аерокосмічній сфері й інформаційній безпеці та компанія *Thales* із виробництва бортових РЛС, систем радіоелектронної боротьби, електроніки для винищувачів і лазерного підсвічування цілей.

Значну частину оборонного бюджету (до 85 %) країни ЄС витрачають на створення національних озброєнь і військової техніки. Це дозволяє їм мати достатню кількість робочих місць та кваліфіковані кадри, стимулювати інвестиції в оборонно-промислову сферу й забезпечувати безпеку поставок та інформації (на що керівництво країн звертає особливу увагу). Виробники озброєнь і військової техніки з інших країн мають вкрай обмежений доступ до внутрішніх національних оборонних ринків країн ЄС.

Ще більші обмеження мають країни, які намагаються отримати доступ до оборонного ринку США. Навіть коли йдеться про спільні проекти США та країн ЄС в оборонній сфері, частка останніх вельми незначна. Так, за обсягів оборонних ринків США та ЄС відповідно 200 і 40 млрд євро частка американських компаній на внутрішньому ринку становить 99 %, при імпорті з ЄС – 1 %, тоді як частка європейських компаній на ринку – 74 %, при імпорті зі США – 26 %.

Навіть у випадках, коли іноземні компанії роблять спроби досягти безпосередньої присутності на оборонному ринку США за допомогою прямих інвестицій, вони стикаються з численними бар'єрами¹.

¹ Наприклад, з експортно-імпортними законами «Про контроль над експортом зброї», «Про контроль над міжнародним трафіком озброєнь», «Про адміністрування експорту»; із законом про використання внутрішніх джерел і ресурсів: «Купуй американське».

До цього слід додати, що провідні оборонні приватні компанії ЄС та США у процесі спільного створення ОВТ з іноземними компаніями дотримуються принципу «вільного обігу коштів», згідно з яким зацікавлене підприємство будь-якої країни, яке бажає взяти участь у створенні того чи іншого зразка воєнної техніки, виконуватиме в кооперації такий обсяг робіт, який відповідатиме розміру фінансового внеску зацікавленої країни. При цьому перевага в залученні до співпраці надається великим приватним іноземним компаніям, які працюють з використанням сучасних ринкових механізмів².

З наведеного випливає, що для інтеграції вітчизняного ОПК в європейський оборонний простір необхідні насамперед радикальна приватизаційна реформа ОПК, впровадження на законодавчому рівні сучасних ринкових механізмів взаємодії організацій і підприємств з іноземними компаніями та відповідні Міждержавні угоди щодо співпраці в оборонно-промисловій сфері між Україною, ЄС і США.

Неминучі втрати Росії після припинення ВТС з Україною

Збройна агресія Росії проти України унеможливує будь-яке співробітництво в оборонно-промисловій сфері між ними. Припинення ВТС призведе до неминучих втрат російської оборонної промисловості. Йдеться насамперед про українсько-російське співробітництво у ракетно-космічній, авіаційній, авіаційно-двигунобудівній, газотурбобудівній та інших галузях. Втрати Росії неможливо компенсувати навіть у середньостроковій перспективі. Оптимістична заява В. Путіна про те, що РФ за два з половиною роки зможе налагодити випуск втраченої продукції, – скоріше, політична бравада, ніж твереза оцінка ситуації. Українсько-російська кооперація у сфері ОПК формувалася протягом понад півстоліття, і будь-які російські зусилля щодо створення в зазначений строк високотехнологічних виробничих потужностей, аналогічних українським, не забезпечать бажаних результатів.

Виклики для ОПК України в перехідний період

Серед напрямів співробітництва, у яких Україна відмовилася співпрацювати з Росією і більшість із яких сьогодні заморожені в Україні, слід назвати:

- підтримання стану російських міжконтинентальних балістичних ракет Р-36 (за класифі-

² У країнах Заходу та США право власності на ринку воєнної продукції захищено на законодавчому рівні, як і захист свободи вибору підприємницької діяльності, дозволеної законом у сфері виробництва воєнної продукції, а також гарантії пріоритету економічної мотивації та економічного інтересу в процесі виробництва.

кацією НАТО – SS-18 *Catan*), які стоять на озброєнні ракетних військ стратегічного призначення збройних сил РФ, у тому числі через підтвердження працездатності ракет комерційними запусками космічних апаратів іноземних країн ракетно-космічним комплексом «Дніпро»³;

- співробітництво у сфері розроблення й виробництва нових літаків та вдосконалення наявних зразків, якими є важкі транспортні літаки Ан-124-100 ті Ан-124-100М, надпотужний літак Ан-225 «Мрія», літаки Ан-70, Ан-140, Ан-148, Ан-158 та Ан-178;

- поставки для російських вертольотів Мі-26 українських двигунів Д-136, аналогів яких в РФ не існує;

- поставки українських двигунів ТО3-117 для російських вертольотів Мі-8/17, Мі-35, Мі-28, КА-32, КА-52;

- поставки двигунів ТВ3-117, ВК-2500 для російських вертольотів розробки холдингу «Вертольоти Росії» (на сьогодні холдинг має близько 900 замовлень на суму 11–12 млрд дол. США тільки в поточному році; його заводи планують виробити 320 вертольотів, що потребуватиме для їх збирання близько 600 двигунів);
- забезпечення поставок газотурбінних двигунів для морських кораблів.

До цього переліку можна додати відмову України від спільної модернізації та капітального ремонту МіГ-29, штурмовиків Су-25; випуску систем радіоелектронної техніки, систем управління, авіаційного ракетного озброєння, ремонту засобів протиповітряної оборони (включаючи зенітні ракетні системи С-300ПС та «Бук»), радіолокаційної техніки тощо. Слід також назвати відмову від модернізації й розвитку протитанкових керованих снарядів, зенітних систем малої дальності, прицілів, тепловізорів, розроблення нових типів броньованої сталі, а також модернізації корабельних систем зв'язку, гідроакустичних станцій, систем управління торпедною зброєю.

Входження підприємств ОПК в європейський оборонно-промисловий простір – справа не одного року. Вона потребує тривалої та копіткої праці з вирішення низки проблемних питань у низці оборонних організацій і підприємств, зокрема ДП «КБ «Південне», «Південмашзавод», ГП «Антонов», ВАТ «Мотор Січ», «Зоря-Машпроект», «Мотор», «Авіакон», «Мігрмонт», «Електрон», «Фотоприбор», «КБ імені Морозо-

³ Станом на січень 2014 р. у бойовому складі російських стратегічних сил знаходяться 52 пускові установки з ракетами Р-36. На них розміщено понад третину всіх ядерних боеголовок російських стратегічних сил. ДП «КБ «Південне» та організація «Хартрон-Аркос» здійснюють контроль і заміну окремих систем ракет і розробляють висновки щодо можливостей продовження терміну їх експлуатації. Продовження терміну експлуатації цих ракет до 2020 р. дозволило б Росії заощадити близько 500 млн дол. США і не поспішати з розробленням нової важкої ракети.

ва», «Прометей», «Оріон», Київський інститут гідроапаратури, завод «Палада». Загальна кількість кваліфікованих кадрів, які працюють на названих підприємствах, сягає понад сотню тисяч. В умовах війни з Росією, критичного стану вітчизняної економіки, зазначених обмежень щодо входження підприємств ОПК в європейський оборонно-промисловий простір у перехідний період існують реальні загрози суттєвого згорання ВТС і подальшого руйнування ОПК.

За таких умов основними завданнями є виключення відпливу кваліфікованих кадрів, підвищення обсягів виробництва та експорту ОВТ українського виробництва на світовому ринку озброєнь і військової техніки, започаткування в якомога стисліші строки ВТС з європейськими країнами та забезпечення стабільності в соціально-економічній сфері.

Доцільність поглиблення ВТС із Польщею

В умовах, що склалися, доцільно розглядати передусім налагодження ВТС із країнами, які свого часу входили до соціалістичного табору, пройшли складний шлях реформування та були прийняті в ЄС і НАТО. Привабливою країною в цьому контексті є Польща.

Польща відіграє для України особливу роль, оскільки вона впродовж багатьох років є одним з основних партнерів інтеграційних прагнень України щодо ЄС. Польща має порівняно потужну армію, яка налічує близько 120 тис. військовослужбовців, що перевищує чисельність армій Чехії, Словаччини та Угорщини разом узятих. Польща, плануючи створити більш потужну армію, має за мету перетворитися на активного суб'єкта міжнародних відносин, зайняти відповідну нішу в європейській обороні та стати головною опорою НАТО в регіоні. Наприкінці 2012 року Міністерством національної оборони Польщі затверджено План технічної модернізації та Програму розвитку збройних сил Польщі на 2013–2022 роки». Відповідно до цих планів оборонне відомство витратить на оборонне будівництво понад 40 млрд. доларів. Тобто Польща є одним з найбільших ринків з модернізації ОВТ у Центрально-Східній Європі.

Польська армія має велику кількість озброєнь ще радянських часів. Їх модернізація є значно дешевшою, особливо в тих випадках, коли до цього процесу долучається країна – основний виробник цих озброєнь. Тобто Україна для Польщі в питаннях ВТС є бажаною країною-співвиконавцем. Тим більше, що Україна посідає друге місце в Європі з виробництва озброєнь і 4-5-те місце у світі з експорту озброєнь.

Важливо також, що Польща має подібні напрями реформування ОПК: збереження і наявного інтелектуального й науково-технічного потенціалу; адаптація виробничого потенціалу до потреб збройних сил за одночасного створення експортної продукції воєнного призначення;

стимулювання технічного й технологічного прогресу; розвиток ВТС у сфері спільного створення ОВТ з іншими країнами; імпорт воєнної продукції з використанням офсетних угод; оновлення номенклатури ОВТ відповідно до потреб збройних сил, а також з метою підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку озброєнь.

Питання аналізу польського досвіду реформування ОПК, у тому числі щодо створення спільних підприємств з іноземними компаніями, є, безумовно, актуальними для використання у процесі перебудови вітчизняного ОПК.

Активізація ВТС із Польщею стане ще одним політичним кроком, який демонструватиме ЄС і НАТО готовність України до входження її ОПК в європейський оборонно-промисловий простір.

Проте для України проблемним питанням щодо поглиблення українсько-польського ВТС можуть стати труднощі з інвестуванням у розширення співробітництва через економічні проблеми й недостатнє фінансування оборонних проектів.

Оборонна промисловість Польщі

Сьогодні у випуску оборонної продукції в Польщі задіяно близько 170 підприємств оборонних і цивільних галузей промисловості, які є членами «Польської палати виробників для потреб оборони». Промисловість складається з ракетної, авіаційної, бронетанкової, боєприпасної, радіоелектронної та суднобудівної галузей.

Поміж компаній ракетної галузі можна назвати компанію «Меско», яка виробляє ПЗРК «Гром» і «Гром-2», зенітні ракетно-артилерійські комплекси ЗУ-23-2кG/MR та ТРК «CnafiK-LR/ER», а також ЗУР малої дальності для ПЗРК, ЗРК, ЗРАК; має потужності з виробництва артилерійських і стрілецьких боєприпасів.

Авіаційна галузь – одна з найбільш розвинених галузей польської промисловості. Її основу становлять підприємства компанії «ПЗЛ Мелець», «ПЗЛ Свідник» та «Варшава-Окенче». Перша є провідною в авіаційній галузі (її власник – американська корпорація «Сікорський еркрафт»).

«ПЗЛ Мелець» має потужності з виробництва воєнно-транспортного літака М-28 «Бриза/Скайтрек» у різних модифікаціях (створеного на базі літака Ан-28 радянської розробки), літака М-18 «Дромадер» (аналог радянського Ан-2). У 2010 році розпочато серійне ліцензійне виробництво планерів і збирання американських багатоцільових вертольотів «Блек-Хок».

«ПЗЛ Свідник» виробляє різні модифікації вертольотів. Зокрема, на базі багатоцільового вертольота W-3 компанія виробляє вертольоти W-3WA «Сокіл» та W3RM «Анаконда». У 2010 році в межах реалізації офсетної угоди італійсько-британський концерн «Агуста-Уестленд» заволодів контрольним пакетом акцій «ПЗЛ Свідник» (87,6 %).

Основна виробнича програма заводу «Варшава-Окенче» – модернізація та ремонт навчально-тренувальних літаків і виробництво компонентів планера для літака С-295.

Бронетанкова галузь представлена компаніями «Бумар-Лабенди», «Хута сталева воля» та «Войськове заклади механічне» (ВЗМ). Перша компанія виробляє бойові броньовані машини (ББМ) різного призначення на базі ББМ МТ-ЛБ радянської розробки, а також значну частину артилерійських озброєнь, друга – танки РТ-91, які є модернізованими варіантами радянського (російського) танка Т-72М. «Хута сталева воля» також виконує роботи зі створення уніфікованої броньованої машини LC-08 «Андерс», на базі якої планується налагодити виробництво бронетехніки різного призначення (танки, САУ, БМП).

ВЗМ спеціалізується на збиранні БТР (за ліцензією фінської компанії «Патріа») в різних варіантах, а також на модернізації ББМ.

Боеприпасна галузь у достатніх обсягах забезпечує національні збройні сили боеприпасами різного призначення.

Радіoeлектронна галузь має значний науково-технічний і виробничий потенціал, який дозволяє створювати сучасне радіoeлектронне обладнання, засоби радіолокації, зв'язку, управління та навігаційного обладнання як власного розроблення, так і за іноземними ліцензіями. Серед провідних підприємств галузі варто назвати «Радвар», «Промисловий центр оптики», «ПЗЛ Варшава-2», «Варел», «Ламіна», «Рад-мор», «Ірмікс».

Суднобудівна галузь – у стадії реформування. Основними компаніями, здатними виробляти бойові кораблі й допоміжні судна, є «Сточня маринарки военни» та «Сточня полуночна».

У структурі промисловості важливе місце посідають ремонтні підприємства, задіяні в модернізації та ремонті ОВТ.

Науково-дослідну базу становлять п'ять інститутів Міністерства оборони і група інститутів Міністерства економіки, які виконують НДДКР в інтересах міністерств.

Напрями подальшого співробітництва

Прикладом співпраці України з Польщею можна назвати два проекти, які сьогодні реалізуються: проект складання польського бронетранспортера «Оцилла» з використанням українських комплектуючих⁴ і проект спільного створення польського снаряда з лазерним самонаведенням типу «Квітник»⁵.

З-поміж інших проектів можна назвати участь ДП «Антонов» у модернізації польського

літака *AN-M-128 Skytruck plus* та поставку польською компанією *PCOS* українському «Авіако-ну» приладів нічного бачення для оснащення українських вертольотів сімейства Мі.

ДП «Антонов» також зацікавлене в розвитку співпраці щодо літака Ан-28 і пропонує Польщі версію Ан-38 – подовжений варіант літака із двигунами розробки американської фірми *Honeywell*. Ан-38 має низку вагомих переваг перед попередньою версією, зокрема вміщує 27 пасажирів (а не 17, як Ан-28). Він може стати базою для лінійки багатоцільових літаків спеціального призначення. Такий літак матиме значні експортні перспективи в різних регіонах світу. Сьогодні тривають роботи з отримання європейських сертифікатів нових машин розробки ДП «Антонов» (Ан-148/158, Ан-140), що може відкрити нові перспективи для співпраці з польською стороною. Слід також згадати про спеціальні версії цих машин, зокрема військово-транспортних (Ан-178, Ан-140Т відповідно), розроблення яких активно здійснюється на українському підприємстві і в яких зацікавлена польська сторона.

Значний інтерес становить спільна модернізація польських винищувачів МіГ-29, зенітно-ракетних комплексів систем ППО, бронетехніки, вертольотів Мі-8, Мі-24, радіолокаційного обладнання, спільне будівництво бойових кораблів.

Помітною подією не тільки у сфері бізнесу, а й у політичному контексті стали переговори «Мотор-Січ» із польською *PZL Swidnik*, яка належить італійському концерну *Agusta Westland*, зі спільного збирання та модернізації вертольотів Мі-2 і *Sokol* на польських потужностях із розповсюдженням у подальшому на модернізацію вертольотів Мі-8, Мі-17, Мі-24 та *SWS-3* (в кооперації «лопата – ротор – кабіна – діагностика» – польські, «двигуни» – українські). У разі створення спільного підприємства та реалізації проекту буде забезпечено можливість модернізувати вертольоти і на потреби армій Польщі та України, і в інтересах третіх країн.

Окремо варто розглянути питання щодо поставок комплектуючих, яке в Україні через припинення поставок російською стороною потребує невідкладного вирішення. Доцільно провести консультації щодо можливостей створення польсько-української кооперації підприємств для поставок комплектуючих і для оборонно-промислового комплексу України, і для оборонної промисловості Польщі.

У цілому основними напрямами поглиблення співробітництва мають стати модернізація польських ОВТ за участю підприємств ОПК України, спільне виробництво озброєнь і військової техніки в інтересах обох країн, модернізація та створення ОВТ в інтересах третіх країн, формування спільних виробництв для виробництва озброєнь з підвищеними характеристиками.

⁴ «Оцилла» є польською версією українського бронетранспортера «Дозор-Б». Відрізняється від «Дозору-Б» характеристиками: оснащений новим двигуном, має навісне бронювання, може знаряджатися різним озброєнням.

⁵ Снаряд «Квітник» прийнято на озброєння Збройних сил України у 2012 р.

Законодавчий крок, який сприятиме поглибленню ВТС

Гальмівним чинником, який донедавна негативно впливав на входження ОПК України в європейський оборонно-промисловий простір, був її позаблоковий статус. За пропозицією Президента України П. Порошенка було підготовлено та прийнято Верховною Радою України Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості» від 23.12.2014 р. № 35-VIII. Цим законом передбачено відмову від позаблокового статусу.

З огляду на викладене можна сформулювати такі пропозиції.

1. Визначити в уряді структуру (комітет чи відповідний департамент у Міністерстві економіки і торгівлі України), яка б із системних позицій розпочала підготовку Плану входження ОПК України в європейський оборонно-промисловий простір.

З метою підвищення ефективності співробітництва в оборонно-промисловій сфері доопрацювати Закон України «Про державно-приватне партнерство», додавши до нього статті, які передбачають:

- право створення державно-приватних структур за участю державних оборонних організацій та підприємств;
- можливість використання державної власності, яка входить до стартового капіталу державно-приватних структур, для реалізації

бізнес-ідей для збільшення обсягів виробництва ОВТ і розширення ринків збуту.

2. Створити Робочу групу з питання підготовки проекту Індикативного плану поглиблення ВТС України з Польщею, передбачивши в її складі представників провідних оборонних організацій і підприємств вітчизняного ОПК, зацікавлених у поглибленні українсько-польського співробітництва.

3. Робочій групі провести консультації з представниками оборонної промисловості Польщі та вітчизняного ОПК, «круглі столи» та наради з метою розширення українсько-польського співробітництва в оборонно-промисловій сфері та можливостей започаткування нових спільних проектів з модернізації наявного і спільного розроблення нових ОВТ.

4. За результатами робіт (за п. 3) Робочій групі підготувати Індикативний план і надіслати його до КМ України з метою визначення можливостей його ресурсного забезпечення з української сторони та підготовки проекту Міждержавної угоди між Україною та Польщею з поглиблення військово-технічного співробітництва на період 2015–2022 років (далі – узгодити та затвердити відповідно до чинної практики).

5. Робочій групі спільно з представниками оборонної промисловості Польщі провести консультації щодо можливостей створення польсько-української кооперації підприємств поставок комплектуючих для ОПК України та підприємств оборонної промисловості Польщі.

Список використаних джерел

1. Горбулін В. П. Оборонна політика України в умовах ресурсного обмеження : звіт про НДР / В. П. Горбулін, В. С. Шеховцов. – К. : НІСД, 2014. – С. 84–99.
2. Україна–Польща: сусіди – партнери в оборонній сфері // Defense Express (Спец. вип.). – К., 2014. – 64 с.
3. Романов Р. Національний ОПК працює у фронтівому режимі / Р. Романов // Defense Express. – К., 2014. – № 10. – С. 2-5.
4. Армія Польщі третя по силі в НАТО, а по наземним силам – втора після США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rusplt.ru/world/armia-polshi.html>